

II. Espanya i arreu

Die Massnahme/Mauser: quan som al llit, no em parlis del partit...

Oriol Puig Taulé

Die Massnahme/Mauser, de Bertolt Brecht i Heiner Müller. Direcció: Frank Castorf. Direcció Mauser: Meg Stuart. Escenografia: Thiago Bortolozzo. Vestuari: Arianne Vitale. Direcció musical/direcció del cor: Marcus Crome. Il·luminació: Torsten König. Baix: Paul Lemp. Vídeo: Andreas Deinert, Jens Crull. Dramatúrgia: Maurici Farré. Cantants: Andreas Barth, Frank Bauszus, Winnie Böwe, Anna Kratky. Cor: Volksbühnen-Chor. Ballarins: Tawny Andersen, Joris Camelin, Joséphine Evrard, Hermann Heisig, Abraham Hurtado. Músics: Siegfried Thom, Patricia Gerstenberger, Arnaud Morel, Nathan Plante, Damir Bacikin, Christian Ahrens, Wolfgang Dunst, Matrin Curth, Viorel Chiriacescu, Fabian Musick. Volksbühne am Rosa-Luxemburg-Platz. Estrenat el 20 de març de 2008.

Bertolt Brecht va escriure *Die Massnahme* el 1929, una peça didàctica breu en què construïa una apologia de l'estalinisme totalitari. L'individu no és res, només és una petita part de la revolució, del «partit», i per tant el seu sacrifici per la causa no ha de ser contemplat com una tragèdia de caire humanista, sinó simplement com un incident insignificant que ha d'ajudar a l'assoliment de l'objectiu final i absolut, el triomf de la revolució socialista. Heiner Müller va escriure *Mauser*

el 1970, com a resposta al text de Brecht i crítica, al mateix temps, del que ell defensava, com a constatació de la derrota, moral i ideològica, d'una revolució que no tenia en compte les persones, sinó les idees, i que es convertí en tant o més temible que qualsevol dels moviments feixistes que van recórrer Europa durant el segle xx. No en va *Mauser* va ser una peça prohibida a la RDA (no es va autoritzar la seva publicació fins el 1988), per les seves idees «antirevolucionàries». *Mauser*

pren la forma d'un cor que repeteix incansablement les mateixes frases («He comès un error», «Jo sóc l'error», «El sistema ja no et necessita»...) i dos personatges, anomenats A i B, que teixeixen un discurs cruament poètic, per la realitat i denúncia ideològica que representen aquestes paraules. Heiner Müller apareix en escena des del primer moment de l'espectacle, interpretat pel gran Hermann Beyer, com a fil d'unió entre una i l'altra obra, i com a fragment de «realitat» dins la ficció.

Frank Castorf ha encarregat la dramaturgia d'ambdós espectacles al català Maurici Farré (traductor i director de Müller en diverses ocasions), i *Mauser* es complementa amb la direcció coreogràfica (i la presència de cinc ballarins) per part de Meg Stuart, directora de la companyia Damaged Goods, resident a la Volksbühne.

La peça de Brecht, amb música de Hanns Eisler, és interpretada per Sebastian König, Christoph Letkowski, Trystan Pütter i Jeannette Spassova, quatre grans actors. Un dels elements més rellevants, però, pel que fa a la posada en escena, és la presència del cor. Format per treballadors i treballadores (*Mitarbeiterin*) de la Volksbühne (taquillers, modistes, tècnics, tramoistes, maquilladores...), de totes les edats i amb molt diversos aspectes físics (primers, grassos, amb llargues barbes blanques o amb un aspecte més convencional), conformen una bufetada de realitat a l'espectacle. Les seves primeres intervencions, ocupant les dues darreres fileres de la platea, són un moment teatral veritable, potent i estremidor. Vestits com bons burgesos preparats per assistir a una nit a l'òpera (els homes amb esmòquing, les dones amb vestit de nit), baixen a la platea, ocupen l'escenari, en surten i continuen cantant en el *foyer*, allunyant-se físicament però amb les seves veus ben presents, com un record que s'entesta a

no desaparèixer del tot. La combinació de l'orquestra amagada al fossat i el cor a la part posterior de la platea aconsegueixen crear un efecte totalment envoltant en la música, que sembla venir de tots els racons del teatre.

I el text de Brecht? Didàctic (no cal oblidar que la peça és una *Lehrstück*), senzill i pamfletari, s'ha de guarnir d'alguna manera per no avorrir el respectable: els actors fan la mona, estrafan la veu per imitar els xinesos, es maquillen amb pintures de guerra per tal de fer-se passar per obrers... I treballen de valent, tot s'ha de dir, carregant i descarregant sacs per l'escenografia dissenyada per Thiago Bortolozzo, una gran passarel·la de fusta practicable en forma de ziga-zaga. Al fons de l'escenari es projecten cartells socialistes xinesos, amb els actors integrats digitalment, així com, quan cal i en directe, el director de l'orquestra (efecte alienant i al mateix temps pràctic, perquè el cor pugui seguir les seves indicacions des del darrere de la platea). Els actors fan de tot una mica: van al *foyer*, prenen una cervesa i fumen un cigarret al bar del teatre, surten al carrer, paren els cotxes..., sempre acompanyats per Andreas Deinert, el qual, càmera en mà, els segueix allà on vagin creant imatges de veritable impacte cinematogràfic. Un dels moments àlgids de *Die Massnahme* és quan els personatges (o els actors?) es posen a enganxar cartells amb la paraula *Hunger* (gana) als laterals de l'escenari (una crítica velada als minsos pressupostos del teatre?), mentre dues estupendes cantants líriques canten, posant en perill la seva integritat física, a la vora de l'escenari (que, recordem, s'acaba en el buit del fossat). L'actor que interpreta Heiner Müller es transforma, amb una grossa panxa i posant els ulls de xinès, en el cap dels treballadors tèxtils, que menja arròs amb els seus palets xinesos mentre interpreta, en *playback* sobre la veu de la can-

■ *Die Massnahme/Mauser*, de Bertolt Brecht i Heiner Müller. Direcció: Frank Castorf. Volksbühne (Berlín), març de 2008.
(Thomas Aurin)

tant, *Was ist eigentlich ein Mensch?* (Què és en el fons un home?). Els altres revolucionaris destrossen les parets de l'habitació (a l'extraescena i rodat amb càmera en viu, tant del gust de Castorf), i acaben finalment matant-lo. El revolucionari que es revoluciona, valgui la redundància, que pensa pel seu compte, que qüestiona les idees del partit i dels seus camarades i que arriba a trencar un llibre de Karl Marx, tampoc no acaba gaire bé, no cal dir-ho. Últim moment efectista però efectiu: el cor i l'orquestra de músics apareixen de les profunditats del fossat gràcies al mecanisme hidràulic de l'escenari i canvi d'obra, que cal anar per feina. Sense pausa ni cap mena de trencament, surten els tècnics a enllestir l'escenari. La proposta dramàtica de Mauser és una entrevista dels actors amb l'autor, Mü-

ller, a qui interroguen i al mateix temps acusen, tot fumant i bevent whisky. Les cadires i taules de plàstic blanc serveixen d'escenografia mòbil (sempre sota la gran passarel·la de fusta), i a les escenes purament textuais s'hi acompanyen els fragments coreogràfics, dirigits per Meg Stuart. Els cinc ballarins, camuflats entre el públic que també ocupa part de l'escenari, comencen a dir les mateixes frases en les seves respectives llengües maternes (alemany, anglès, francès i castellà), mentre el baix en directe interpretat per Paul Lemp serveix de cru i dur acompanyament a la seva dansa. Dansa? Teatre? Dansa-teatre? Els ballarins pateixen, pateixen molt, ploren, es tiren al terra, es tapen la boca els uns als altres i ballar, el que es diria ballar, no ballen gaire, i si més no és aquell tipus de dansa que més

mandra provoca al crític que signa aquestes ratlles. Aquesta és sense cap mena de dubte la part més fluixa de l'espectacle, i és una veritable llàstima, perquè si *Die Massnahme* es programés independentment seria un gran espectacle, però allargassada amb la segona part de Mauser i, sobretot, amb aquestes coreografies que no aporten res sinó que més aviat avorreixen, la tensió baixa ràpidament. *J'ai fait mon travail, I made a mistake, Ich habe ein Fehler gemacht, I did my job...*, van repetint els ballarins, pobrets. La lluita que mantenen per poder parlar al micròfon, la cara de dolor i patiment que mostren tota l'estona, les fàcils metàfores, per dir-ho d'alguna manera, de tortura i mort (embolicar una ballarina amb un plàstic blanc i emportar-se-la) no funcionen, no interessen i acaben resultant ridícules (i el públic, llest, comença a abandonar la sala). Per acabar-ho d'adobar, el fet que les escenes parlades es vagin intercalant entre aquests moviments coreogràfics no ajuda gaire al ritme de l'espectacle, i quan els actors tornen a aparèixer a escena per col·locar una altra vegada la taula i les cadires de plàstic, els sospirs, esbufegaments i altres mostres d'inquietud o, encara diria més, de tedi absolut dels soferts espectadors són perfectament audibles. Per què neden? Per què es tiren per terra? I, sobretot, cal que pateixin tant?

Probablement, sempre és millor veure un actor ballant malament que un ballarí intentant interpretar, i la veritat és que quan els actors, capitanejats per la fantàstica Spassova, simulen un *striptease* sense treure's ni una peça de roba, aconsegueixen en dos minuts

un dels moments més brillants de tot l'espectacle. Jeanette Spassova, actriu d'origen búlgar, es canvia de vestit a cada escena, és extremament intel·ligent (i sap mostrar com pensa) en escena, no té cap problema a autoparodiar-se i, com a cirereta del pastís, té una gran fotogènia en pantalla. Mauser es complementa amb un fragment de la pel·lícula *Tikhy Don* (*El don de plàcides aigües*, 1957), un film de Sergej Gerassimow a partir de la novel·la del mateix títol de l'escriptor rus Mikhaïl Xólokhov, guanyador del Premi Nobel. El film, rodat com una contribució al quaranta aniversari de la Revolució d'Octubre, és una història èpica que abasta de 1912 a 1922, passant per la Primera Guerra Mundial, la Revolució Russa i la posterior Guerra Civil, amb més de cinquanta actors principals i sis hores de durada, film que tots els nens i nenes de l'URSS van haver de veure en el seu temps. Els cosacs hi són mostrats com a grangers tradicionals i valents guerrers, que han de sofrir totes les desgràcies de la història de Rússia.

Finalment, després de gairebé tres hores d'espectacle, els actors, un cop mort Heiner Müller, comencen a entonar la cançó dels Rolling Stones *You can't always get what you want* i molt lentament, gairebé imperceptiblement, es fa el fosc total a l'escena. Castorf uneix els Rolling Stones amb Brecht i Müller (*No sempre pots tenir el que desitges*), i el públic torna cap a casa, reflexionant o no, a temps de veure el partit de futbol de l'Eurocopa de torn. Una mena de «partit», evidentment, molt diferent del que cantava la Motta...